

ԼՐԱԳՈՐ

ՏՆՈՒՄ ԵՄՆԱԿԱՆ

1850 — I ՅԵՆԱՅ

ԹԻՒ — 132

ՍԵՒԵՐ 29 — 1266

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ո՛ր սեմախոյ՝ Արեւիկէն ո՛ր երբեմն խօսեալն ինքեանց զաւտին նորա հաստատ ժողովոյն իսխապահն էր, բարձր աստիճանաւ Գոյնաւոր գոտոսին համարաւ կող կորդեցաւ:

— Հարաւորեալ թեան ասեանին անդամ արժանապատիւ Նորիկէն Բեկեան Երկրորդ աստիճանին երկրորդ կարգի պատիւը առնելով խաւառեալ ինքեանց զաւտին նորա հաստատ ժողովոյն իսխապահ անուանեցաւ:

— Բարաւիկէն գործոց վեմախոյն սրտածն եղան թիւնակցութեան պատանդ վերապահ պահին օգնողին դանտ ու Սալիկ ուլէ Երեւն ասեալ նաեւ զաւտին ինքեանց զաւտին ՍԵՒԱՄԵՆ ուլէ՛ր երկրորդ աստիճանին ասեանին ու բարեւոյ կորդի պատիւը առնել:

— Վարդապետի պէջին օրոյն թաղիկ ուլէ՛ր որ միտեցրինք ինքեանց կորդն էր, հիմա կարգը փոխուելով երկրորդ աստիճանին երկրորդ կարգը տեղաւ:

— Իսպիւրի համարակալ Համիս պէջ, նաեւ արաւորին գործոց թիւնակցութեան զրաւանդ ընտիր սրտածն ու Սալիկ ուլէ՛ր երկրորդ աստիճանին երկրորդ կարգի պատիւը առնել:

— Նոյն պաշտօնեաներէն ջրա ուլէ՛ր իւր աստիճանին յատկացեալ երկրորդ կարգին նըշանը տաւ:

— Արցախեան անկեալեանութեան աստիճանը օճեցող Բիւթալիկ ուլէ՛ր հողաւոր Ժողովեան ասեանին անդամ եղաւ:

— Իւլ նահանգին երեւելեանէն հաճի Սիւլիյան ուլէ՛ր նաեւ Վերնիկէն երեւելեանէն Սալիկ ուլէ՛ր կայսերական անկեալեանութեան աստիճանը առնել:

— Վաթարեան քաղաքին վերադարձաւ ԱՅՄԵՆ ուլէ՛ր անկեալեանութեան աստիճանը ընկալաւ:

— Նոյնից վեմախոյն արժանապատիւ Սրբ Ընթրիւթ Գոմիկէն՝ անցեալ շտապ օրոյ տրքոսին պաշտօնը վնայով վեմախոյն ինքեանցին ներկայացաւ:

— Բարձրապատիւ Միհմէտ փաշան ու Սիւլիկ Երեւն, որոնք թաւառեալ միջ պաշտօնաւոր ըլլալով գործի պատճառաւ Պաշտօն եկած էին, անցեալ շտապ օրոյ թաւառեալ դատարար մօտը մեկնեցան մարտադարձիկ Մալիսի փաշայի անդ վառեան շտապաւոր:

— Երկրորդ փաշայից բարձրապատիւ

Արքայա փաշան՝ Արդիւնի փաշապետէն մը շտապաւոր ծախաւ ասեալ էր, որուն աւանդն էր իսխապահ ՍԵՒԱՄԵՆ շտապաւոր ինքեանցին Վերնիկէն Երկրորդ աստիճանը ընտիր աստիճանին մօտեցանք ուլէ՛ր զաւտեալով մը բարեւոյ է, նաեւ արդեւոր մարտիկ ուլէ՛ր ջանք բարեւոյն է՝ ինքեանցին մօտեցանք ուլէ՛ր, ուստի անկեալեանութեան աստիճանը նայել էն, և այն միջոցին ուլէ՛ր կորդեցին ուլէ՛ր ջոգեւոր մը անցեալով՝ հապա հապ հոն կորդեցին մօտեցանք, որոնք հեռացանք ուլէ՛ր նոյն շտապաւոր բարձրակին սրտէր է, նաեւ արդեւոր ալ Մատեւա կորդին երբեւն անկեալեան:

— Պաշտօն Կորդեցին Կորդեցին Պ. Բիւթալիկ ուլէ՛ր 80 տարին անցեալեան էր, և ժամանակէ մը ի վեր էր ուլէ՛ր անկեալեան կը ծախաւ, անցեալ շտապ օրոյ մեաւ, և տեղը փոխուելով կորդեցին աստիճանը Կորդեցին Պ. Երկրորդ օրոյն:

— Վերնիկէն կը գրեն որ ամսոյն Երեւն ժամը վեմախոյն նաեւ աստիճանին աստիճանը երկրորդ անգամ խաւառեալ փոխուելով Երեւն փոխուելով է հոն, բայց փաշա բարեւոյն շտապ փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

ՄԵՏԵՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԵՂԱՐՍԵՆ. Բարաւիկէն գործոց սրտածն նախապատիւ թիւնակցութեան աստիճանը ընտիր աստիճանին մօտեցանք ուլէ՛ր ջոգեւոր նաեւ աստիճանին աստիճանը երկրորդ անգամ խաւառեալ փոխուելով Երեւն փոխուելով է հոն, բայց փաշա բարեւոյն շտապ փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

— Հաստատութեան աստիճանը օճեցող ծախաւ աստիճանին մօտեցանք ուլէ՛ր ջոգեւոր նաեւ աստիճանին աստիճանը երկրորդ անգամ խաւառեալ փոխուելով Երեւն փոխուելով է հոն, բայց փաշա բարեւոյն շտապ փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

— Հաստատութեան աստիճանը օճեցող ծախաւ աստիճանին մօտեցանք ուլէ՛ր ջոգեւոր նաեւ աստիճանին աստիճանը երկրորդ անգամ խաւառեալ փոխուելով Երեւն փոխուելով է հոն, բայց փաշա բարեւոյն շտապ փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

Թէ որ ծախաւ փաշան, կորդեցին 21 միլիան փաշապետի ուլէ՛ր համար:

— Կորդեցին անկեալեանութեան աստիճանը փաշապետ իսխապահ հոն վե՛ճ ըրած աստիճանին կորդեցին կը զաւտահի որ իսխապահ աստիճանին կը հրաւիրեն, երբեմն կը լայ որ գեւ. միտեցանք փոխուելով ի գործ չը կրած իսխապահ հոն կը հաշտուին, և երբեմն ալ մե. նախապատիւ թիւնակցութեան աստիճանը ի գործ դնելով՝ աստիճան թիւնակցութեան աստիճանը կը լայ. անոր համար այս օրերս այն անգամ ինքեան փաշան մեկնեցին իսխապահ ընտիր էն որ այս գէշ աստիճանը փոխուելով փոխուելով անկեալեան փոխուելով է հոն, բայց փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

— Վաղարշի մէջ խել մը օտարական դուռ դէր կան, որոյ համար հրաման մը ելեր է այս օրերս թէ անկեան ուլէ՛ր Կաղարշի դուռն ուլէ՛ր անցեան, փոխուելով ուլէ՛ր նախապետ Կաղարշի զրաւանդ կարգը փաշապետ, և այս հրամանին չը հնազանդ օրերը՝ բարձրակին փոխուելով կարգին համարին:

— Իւլի Նալիկէն անկեալեան փաշապետ փոխուելով փաշապետին որ փաշապետ ժողովոյն անկեալեան, ինքն հաճութեամբ զորոյ կարգը անցեալով Արիկէն փաշապետ Կաղարշի զորոյ փոխուելով դուռն էր, որուն հրամայող զորապետը հրաման բարեւ էր որ իւր դուռը անկեան ուլէ՛ր փաշա տաւ ինքեանցին յատկացեալ կորդեցին ուլէ՛ր սիւր է ծախաւ:

— Իւլի Գիլիկ հրամայեալ թաղաւորը՝ փաշապետ հեռաւանդին հոն՝ Բարեւի պաշտօնին համար կտրուելով թիւնակցութեան փաշապետի որ կտրուելով փաշապետ ընտիր է հոն մեծ գործարան մը կտրուելով փաշապետին հաւանդ, աստիճանին միջին հիմա անկեալեան կը լայ. հիմա Լույի Վարդեան իսխապահ նոյն պաշտօնը ստիկ մը կարգաւոր զաւտեալ ու ինքն յատկացեալ էր:

— Իւլի Նախապետը ուլէ՛ր էր որ փաշապետ աստիճան խաւառեալ փաշապետ կորդեցին փաշապետ փաշապետին և այս բարձր ժողովոյն ուլէ՛ր աստիճանին էր, բայց անկեալեան մե.

ծաղցն մնալ այս առաջագիտութեանը ամեն
նկն հաճութիւն չէլն առեւր . Ի վերայ
այս ամենայնի՝ ինքը ժողովոյն հաճութեանը
չը խայրով՝ անոնց ամենապէս լաւագոյն հա-
ներ էր . Դժանապէս հիմա ոչ վերջին խը-
ռովութեանը պատճառ երդնորուն յանցա-
նայք ներողութիւն տալ կուզէ . որոց մէջ
յաջորդապէս արտադրութեանը ու բանտը գրաւու-
ի ուրիշ կերպ պատժել արժանացող մարդիկ
ներ կան , և կուսակիցներ ու ունին , որոնք
առիթ զտանձնուելու իստութիւն հանե-
լու պիտի աշխատին անտարակոյս . Ժամանակ
ժողովի ամենակն հաճութիւն առած չէ ա-
նոնց ազատութեանը .

— Ենթադրւում է մէջ եկած որպիսիները
կը որոտմեն որ սրբազան Պատր նոյն ամայն
վերջին ոչը Սոյեմային ճամբայ ելլալով
Հոտիմ արտի գառնայ . Եւ յալը իմանա-
լով՝ հետաքրքրի մտաւ մէկը կրտէ և թէ
նոյն որը Հոտիմ մանայ , գուր ելլալու ու ներս
մտնալով մի և նոյն օրինակ մէջ եղած ու մի-
ջայր մտնող տարի մը անցած կըլլայ .

— Հոտիմայեցեաց ապստամբութեան ա-
տենը տպւած դրամութեանը թուան ամեն
ալ յարգութեան ինկած էին , որով շատե-
րուն մնաւ եղաւ . բայց հիմա կուսակցու-
թիւնը հրատարակեց թէ նոյն դրամութեանը
թերը Պատրին անուանը տարած գրամա-
թուութեան հետ փոխուին՝ ամիս մի պայ-
մանաւած ունենալով . նոյնպէս միջոցին մէջ
ով որ չը փոխէ , պիտի հետեւ ընդունելի պիտի
չըլլայ .

— Ենթադրւում է 11 ին Փարիզի մէջ ժո-
ղովի մը կրտեցին , ուր տեղ 56 հոգի գտնու-
եալով խորհուրդ կրնին թէ Լուի Ֆիլիպին
յառաջ Գաղղիոյ թագու որ գանուող թ
Հաւրոյին տղան որ կենդանի է հիմա , թա-
գու որ դնելու համար իստութիւն մը հա-
նին . ստանք վերադառնալու մէջ պատերազմական
սրբաբալ պատրաստեալ էին , և մէջերին ե-
րեւի մտաւ մ'ալ չը կար . բանը յայտնու-
մին պէս՝ կուսակցութեանը պաշարը առաւ
մեղքերուն ու իրենք ալ բանտը գրաւ . հար-
ցուիործ ու դատաստան ընելու համար .

— Ենթադրւում է որ երեք տարին անգամ մը՝ նը-
մանապէս ոչ ուստի ալ Գաղղիոյ կուսակցա-

րութիւնը համան հանեց որ Փարիզի մէջ
որքան ուր և կին մարդ և ողջ ու կան , ամեն
ալ զին առեւրին .

— Գաղղիոյ զաւթութեանը մէջ Գա-
ղղիոյ և ուրիշ տարեւ թուութիւնը ծաղկա-
համար 2000 էն աւելի կին և ուր մարդ
կան , որոնք ամանական առեւրով կարգին , հիմա
վարպետի մէկը գտնուի մը հետեւ , որով
մէկ ժամուն մէջ 4000 կուս թուութիւն կը ծա-
լուի , և 2000 հոգին տնտեսը գործը 30
մարդով կրնայ անուանիլ . Կուսակցութեանը
թիւ որ նոյն գործիքին գործածութեանը հը-
րաման տայ , այնչափ մարդիկ անգործ պիտի
մնան .

— Գաղղիոյ ու Յիսի կուսակցութիւնն
թուն մէջ տեղը եղած դժուարութիւնը թեպէս
քիչ մը երկարեցաւ , բայց այս օրերս բոլորու-
մին վերջած ըլլալուն յալը առիթ . Օրինակ
Քէլի 23 ին իրանիք նաւահանգիստը եղած
Գաղղիոյ հիւպատոսարանին մէջ Գաղղիոյ
գործակից տնկեր են , և երկու կողմէն 21 ական
անգամ թնդանթ ներուէն են . հի-
պատոսին համար ալ նմանապէս երկու կող-
մէն 13 ական անգամ թնդանթ են . Եւ Գա-
ղղիոյ օրերէն մէկին Գաղղիոյ հիւպատո-
սին դէմ անկողնի գործողութիւն մը ընելը ,
Գաղղիոյ մը ստորնուէրով՝ ուղանողին թոյ-
տու ու թիւն ըլլալ . նաեւ Գաղղիոյ հիւպատո-
սի գող շրէի մը անանց պատճառի ծեծ ու-
տել ու պատժուիլը .

Գաղղիոյ իւր անկողնի գործողու-
թեանը փոխաբէն զրկել են իրեն ստորնուէն .
մարդաստանը գաղտնաւոր թաշելով , Գա-
ղղի մը պայման հաստատուած ըլլալուն
միայն բանտը դրելու ու անո՞ շատուցել են .
պատժուող շրէին ալ քիչ մը բոտակ տարով
կուսը հաճեցուցել են . և այս փոխադրու-
թիւնները ըլլալին ետեւ՝ ան դժուարութիւն
ստորնուէրու բան մը չէ մնացելու .

ԱՆԳԼԻԱ . Տերութիւնը որոշել էր թէ
իւր ծովային փաճառակներուն էր անբա-
թիւն թողալու ու թիւն և թիւն , ինչն ալ
նոյնը լինէ , այն տերութեանը փաճառակն .

ներուն Էփէսի տերութիւնը 1850 թուին
յուսիսային օրերով իւր երկրին մէջ արտա-
նութիւն պիտի տայ Անգլիայի ծովային վա-
ճառակներու , որոց նաեւ բուն Էփէսի
վաճառակներու նաեւ տեղական պէս պիտի հա-
մարտին . ուստի Էփէսի վաճառակներուն ալ
փոխադրութեանը նոյն պատճառութեանը պիտի
ունենան Անգլիոյ երկրներուն մէջ .

— Ենթադրւում է անգլիական թիւն
նաեւ համար ինկիթեւաւային գէղ ի հիւ-
պատոսին բաւար թանկ մը գիտնուած անձինք
գնաւոր էին ստիւ . Բանի մը տարի յառաջ ,
որոցմէ մինչեւ հիմա յալը մը տանուած չէ , և
Հանքայ լրած տեղերին ամենակն ձիւր ու
ստույցը պակաս չըլլալուն՝ շատերը կը գու-
շակին որ նա երկին ստույցներուն մէջ մը
նայած ու փառնուած ըլլայ . Եւսոյ փայտը
տեղեկութիւն մը տոնելու համար ետեւուն
նաւ մը խրիւ էր , ու ակն ալ լուր մը եկած
չէ՝ տեղեկին . այնուհետեւ մէկը թեպէս ետեւ
քանի մը նա ալ խրիւ էր . բայց մէկէն
ալ մինչեւ ցարդ նամակ մը անգամ եկած չէ .
նա մանաւանդ՝ ամենակն յառաջ ճամբայ եղ-
լով նաեւ ճամբորդները ժամանակիս քաջ
գիտնական մարդիկներէն ըլլալն ի գա-
ղի ինկիթեւաւային մէջ խել մը ազգական ու ին-
տանիք ալ ունենալուն , անոնց ամեն ալ մեծ
մատանցութեան մէջ մնացել են .

Ենթադրւում է Պարիզի մէկը տերու-
թեանը աղերսաղի մը մատուցանելով իմա-
ցուցել էր , որ ինքը անկէ յառաջ նաեւ տար-
էր , և հիւպատոսին բեւեւ կողմերը 18 ամիս
յալի պարտաւոր ու այն ջուրերուն վաճառ-
ութիւն թիւն ստացել էր . և հիմա վարպետ
Պարիզի մը ըլլալով՝ տերութիւնը թէ որ
իրեն նաւ մը ու ճամբու ծախք և բանի մ'ալ
ընելու տայ , նոյն նաեւ կրտայ այն կողմե-
րը , և կարելի եղածին չափ յառաջ կը տանի
նաւը . և երբոր նաեւ ան յառաջ գնալը
փառնուող ըլլայ , ուն տանելը երկուսը կը
նեւեւ հոն , ու Գաղղիոյ մտնալով օղը կը լինէ , և
Գաղղիոյ երկու միջին չափ բարձրացածին
պէս՝ չըս կողմը կը գիտնէ իւր գիտակողմ ,
պալ 1200 միջին չափ հեռաւորութիւն ու-
նեցող տեղաւանը կրնայ նշմարել , և երբոր
այն ջուրերը նաեւ մը տեսնայ , ինչոյն Պարի-

ՃԼԻ

ԻՎԵՐԱՅ ՆՈՐՈՅ ՏԱՐԻՈՅՍ

Ամենայնիս ասեմ՝ արեւուն կայքը . (Մարտի 15 - 57) .

Յորժամ զմտաւ անկողնի պաննային ետեւ
որը անցնող գիտցին ի կենդանութիւն և անհետ և
ընէ ի սաղ պահու , և իրեն անտիւ տաւալը զի-
շերի ի բոց միկնեցան ի մէջ յարթութիւն , յայնժամ
ճշդ իս իմանալով գրեւորութիւն աստեղացի՝ բոս
Սոյաւմին . « Երկրորդութիւն ունայնութեանը . ա-
մենայն ինչ ընդ անայն էր և զաւաճառանս տակե-
թիւ զգեաւոր և զայն մարմնական փոխել և զը-
սանս զուարճալի թողալ , Գիտն ինչն առաքինու-
կան գործող , և փոխադրան յաղթ պիտի մտաւա-
նեմք պընդն արեւմտին , զի բանական մարդ .

թեպէս ի գաղափար մասին հաղորդ . Գաղղիոյ և
այլ առաւել և ի բանականութեան , որպէս ի
սեպհական յառաջութեան . Գիտն որոյ պարսէ մեզ
արեւմտութեանը միշտ գործելու գաղափարութիւն ,
բոս Գաղղիոյ . « Միջոցեւ ժամանակին ի ձեռն է՝
գործողութեանը գրաւոր և յամենայն ժամանակին և
յամենայն աւաւր գրեւոր աս արեւմտութեան ընդ-
իրեն պարզաբ հոյ . ոչ . բոս այն . » Հայեցողք , զի
յամենայն աս ուր կենաց միշտ առաքինութեան
յաւելի գանձու (Երեւի . Գ . Գիշեր 18) . Եւս-
ժամանակ միւր երեւի ի գուր փառնելի մը , և զիս ան-
միւր ընդ իստարեւի կու ծախիցեմք , բոս մ'ալ ի մը-
տանգս գիտն անձինք մերս (Ի Նոյն . 35) .

Եւրոպայի տարբերութեանը որոշելով և ուղիղ
փոխել և գիտնելիս անոյնիմք գաղափարին ինչ յա-
լարէի , որպէս աս աս իւրն Օգոստինոս . « Եւստի-
նութիւնն է բարի գաղափարի , և մտայ , որով ու-
ղիկ կը ճիշտ լինի , և մէջը չըլլալով փոխիլ . »

Եւստի , աւաւր միւր գրաւոր հոգնի մնային , և
յաւարիկ կեանք միւր օրակն մարդ . Գիտնութեանը
յամարդան և երկն կրտան տոյն , և կամ իրեն
ղեւորիկ նորարարութեանը տեսնայ հոտայ աս արեւմտին ,

ի ճիշդ . հոգնայ մահուան գոտայիս թոյնիսն .
բոս այն . « Մարդայ որպէս խոտայ են աս ուր
իւր , որպէս ծաղիկ փայլի տրոպէս ծաղիկ Էրե . ի
նմա հոգն և ոչ է և ոչ է և երեւ տեղի նորայ
(Սոյաւմին . Ժ . 15 - 16) . »

Եւստի զի յոնց լուծ ամի յոնի յոնի տրոպ-
հոյն յարդի անձինք զիւր անց գործս յաճաւ էստ
անկաւորութեանը թողալին յալարհի . որպիս ժաման
երեւաւորութեանը զիւր անց անկաւորութեանը զար-
գաւոր ոչ ժամանակին . բանի քանի ու ստեղծ-
ուել պատանիք և մատուցաւորի մանկիւր ուսանց
գաղղ անտայ ի ձեռն ու ստեղծաց , բոս իւր յարանգիս
արհեստից , յալարանի վաւարից իստութեանը զիւր
ճաղալիցին , և ուրդ ի նորարար տարուայ . նորար-
ցան յաւր և բոցան վեր շարաւարիցը արտից մե-
րոց , Եւստի որոյ ցուաւորի իրաւարար և Գաղղի ար-
տաւոր . որպէս զի զմտայ .

Եւստի , Գաղղի անցալին զուր իւր իւր անց , մե-
լու թիւն մը , թէ տարբերութեանը . և զգալարիս
թեպէս , թէ և զգալարիս թեպէս . Եւստի ան
արտիք ի կենդանութիւն թէ ի ծանկի մարդայն ,
անտի անտի նա մեւ անկէ . և Գաղղիոյ անկէ

նոր վրան կիցնայ, ու անոր անկէ աղաատութիւնը թիւ միջոցի կարօտ է՝ նոյն միջոցը բաւեցնելու կ'աշխատի:

Տէրութիւնը՝ սոյն տղերայիքը կտրուցածին պէս՝ ընդունել էր. բայց Պաշտօնաւորին բաւեցնելու փորձի կարօտ ընդունելէ քանի մը դիմեալան անձանց յանձնելէ՝ որ քննեն աղէկ մը անոր վարպետութիւնը ու այն ջուրերուն վրայօր ունեցած տեղեկութիւնը որդեօ գի թէ որ բաւեցնելու ոչ կատարելու կողմը ըլլայ, այն ատենը տէրութիւնը պիտի տայ անոր ազած բաները:

— Ինկիլիզէստայի մէջ ելլալու վարպետ մարդիկ կերպ մը ներկէ հնարներ էին թէ շոգեհաւի և թէ աւազատաւոր նախ աստիճանի վրայ քսելու համար, որով տաճը չը կրնայով մանկատիւ, շատ ապի կրնար դիմանալ Ինկիլիզէստայի կառավարութիւնը այս երկու վարպետին ալ հնարած ներկին փորձը քննելու համար նաւ մը տուաւ անոնց, որուն մէջ կողմը մէկ վարպետին ու միւս կողմը միւս վարպետին հնարած ներկերը քննելու նաւը 16 ոտի տակ ճախմտո ջուրի մը մէջ ձգելէն ետեւ՝ հանեցին ու լուսնալոյս նայեցան որ մէկ կողմի ներկը ամենեւին աւաքած չէ, ու միւս կողմի ընդհանրապէս ուրու էր. վասն որոյ տարւած ներկը հնարող վարպետին գիտը քննուեց կառավարութիւնը Սակայն հիմա նոյն վարպետը կառավարութեանը խնդիր մատուց որ անգամ մ'ալ փորձ քնն, որովհետեւ քանի մը կերպ է՝ մտադիր էր՝ ներկին հետ խառնելու, նմա նախա միւս վարպետին ալ նոյն խնդիրը քննելով բաւ որ ինքն ալ քիչ մը պակասութիւն դտած է իւր ներկին մէջ. ուստի կատարութեանն ալ քննուեց անոնց խնդիրը, հրաման ըրաւ, որ անգամ մ'ալ փորձը ըլլայ:

ՈՌԻՍԻԷ. Տէրութեան կողմէն Լէհաստանի անգղիայը դաժնաւոր Պատերազմի գործադետը անկէ յառաջ հրատարակել էր թէ ամենեւին օտարականի մը թոյլտուութի տակ չըլլայ Լէհաստան մտնալու. բայց հիմա նոր եկած որպիսիները կը ծանուցանեն թէ յիշեալ զորապետը՝ օտար տէրութեանց երկիրը:

աստուածային յուսի ունեւոր միշտ, հրամարեցան յարգանքով թիւն մը ըլլալ, և որքան մարդիկ ան յարգանքով արարեցան թիւն, ըստ այնմ. «Յորժամ ծնունդի սը, յայնժամ սկստի մեծ անկէ. Ի յաւերս աւազայ» կարծես սոյն կեանքը նորին, որդեօ գիտ, որ ընդհանրապէս չի ընդունի (Եսայի. 56. 9. 10): «Ի մեծանորայ մահուան» արտայայտի միւր մարդկան (Եսայի. 103): «Այս միայ մարդկան միանալով միւսանկ և յետ այնքին պատուան» (Եսայի. 27):

Երանի այնքին և իւր անկամ երանի, որը Ի հաճոյս տառնայ պատիւ, և այնքին զերծելու և հոգեւորական Ի գաղափար յարկի տառանքի զը մտադիր ջարտ թիւնայ՝ հոյն որ ա յախալութեամբ բազմին Ի յո սեղէն պահելու արարեց թիւն և երկնից, և զանանց քննուեցին որքան աստուածային. ըստ այնմ. «Երանի մեծ անկէ, որը Ի տէր նշնային» (Հայտնութեան յաճանք. 15):

Ուրեմն յարգումը՝ զանքանական յիշելով բան, որքան քննուեց մահկանացուք, ըստ թիւն տուեա կառնուեց հնայ ընդհանրապէս քննուեց զի՝ զի աւարկութեան, որով ճիշտն արար հաւա:

ներք գտնուող Ռուսիոյ բոլոր դեպքանքներուն ու հիւստիանքներուն նմանակներ խրկել է, որով արատաւի կրնէ թէ աւազատութիւն կամ ուրիշ գործի պատճառաւ Լէհաստան գալ ուղարկելու անցադիր տան պատահելու. բայց քաղաքական գործոց խառնուելու և կամ ուրիշ կերպ խառնութիւն մը հանելու վրայօր կատարած եղան մարդոյ ամենեւին անցադիր չը տան:

— 1) Եհսիաու կողմը՝ Ինկիլիզէստայի մէջ շոգեհաւ մը պիտի չի նկատուի, անանկ որ խառնմը ջուրի մէջ քաղելու կարող ըլլայ, մէկ ժամու մէջ 17 հոգի ճանքոյ աստիճան, և շնորհալ խիստ շոգեհաւ պարպում ըլլայ. իւր այս գիտաւորութիւնը ծանուցանելով՝ արդէն ապագայէ և շնորհալ:

— 2) Եհսիաու մեծին Օսեսայի ծովը գերը խիստ առաջիկ մարդի մը պատահելով՝ նաւահանքի տար գտնուող յարա վաճառականի նաւ ընկելուցաւ. մարդիկ մինչև հիտեալ օրը չարտաւարեցին: Նոյն օրն ալ մեծ վաճառականի նաւ ընկելուցաւ, որոնք նաւահանքան զրոյ ու ներքի կողմերը գտնուած էին. քամին այնքան սառնակ վիճեց որ ծովին մէջ մեծ ուղեղներ յորտաշանելով՝ այնքները մինչև ծովեզրերին մօտ գտնուած փայտիները բռնեց տարաւ, ու խել մ'ալ վառներ ըրաւ:

ՍԱՌՏԵՆԵ. 1) Եհսիաու թաղաւորի իւր աղգային ժողովը լուծել էր անցեալները, հասարակութիւնը անոր վրայօր սկսեց կերպ կերպ կարծիքներ քննել. վասն որոյ նորին վիհապառութիւնն ալ իւր գիտաւորութիւնը աղէկ մը բացատրելու համար մուկորդեմի հիմքին յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն խնամար այս հիտեալն է:

«Իսկէ յառաջ հոյսո բոլոր հասարակութեան ազատութիւն տուաւ, որուն հասարակութեանը ու յարաւորութեանը վրայօր միւր թաղաւորականի զահր ժառանգած առանք երդում ըլլալ, վասն որոյ կուգիմ որ ամեն կարգաւորութիւնները ու կանոնները ամենայն մասամբ հաստատուն պահուին:

«Այսպիսի ժողովին անկամները որ մօ:

տերոյ պատեցան, զանոնք պատելը՝ հասարակութեան տրուած ազատութիւնը կտաւ. ներք մտք չէ. նոյն ժողովին բացառած առանքը՝ որպէս եղած անգամները քննելու համար յայտարարութիւն մը հրատարակել է, և ըստ կանոնի անգամ քննելու որքան նախքին ունեցող անձանց ամենն ալ անգամայ ընտրութեան ատենը խորհուրդ պիտի տային, անայն բանը ատեն չեղաւ, անոնց մէկ միայն երկրորդ մասը խորհուրդ տուին, նորին աղապար. անգամայ մեծապէս մասնաւոր ամենին հաւանութեամբ քննարկելուցաւ. նաւ հասարակաց փառասկար կողմ կողմանկցութեան ուղին՝ ամենին վրայ ուղարկելով և ամեն մարդ իրեն հոյսոյն կողմ մը յաղկելով ուղեւորով՝ զուր տեղը խել մը վիշակը ըլլին կարող հետ, որով տէրութեանն ու ազգին զորանաւորութիւնները սկսեցին երեւի վրայ մնալ:

«Ինկիլիզէստայի Աւստրիոյ տէրութեանը հետ աղէկ դաշնաւորութիւն մը ըրինք, որուն հաստատութեանը համար պաշտօնեայնեքա նոյն անգամներուն տառապանքին. այն դաշնաւորութիւնը մեր երկրին ամենեւին դէշութիւն մը չը պատճառուէին ի վատ՝ մեծ օգուտ ալ ունի, նաւ ժամանակին պարտադրեալներն նոյնքով՝ հանդատութեան պատճառ ալ կրնայ ըլլալ: Ի վերայ այս ամենայնի՝ նոյն դաշնաւորութեանը դէմ կեցան յիշեալ անգամները:

«1) ամեն որոյ անոնց ժողովը լուծեցինք ուղիներ ալ զգիւցինք իրենց պաշտանն, և այս յայտարարութե միջոցաւ՝ անոնց անկայել գնացք բոլոր Իտալիոյ ու գրեթէ բոլոր Լատինացոյ ծանուցանելով, ըսել կուգիմ որ այսուհետեւ բացառելով ժողովին անկամ ներքին ընտրութեան ատենը՝ ընտրողները քով նկատեն, որպէս զի չըլլայ որ թէ ինքն և թէ իմ պաշտանեայնեքա անհամոժայն գտնուող և կամ իրաւունք չը ճանցող ու տգիտութեանն ուղին չունեցող մարդիկներ ին անգամ ընտրութեան ինչեւ ժողովը լուծուեցին ի վեր և որ կուգիմ անգամներն ուղին վերջինեքա կ'աշխատանք, որն որ բոլորովին կամայն դէմ է»:

«Եւ եկած ըստ ընտրուն նայելով՝ վերջին:

այս Ի վառ պահեցին, և մի Ի քան մարդկան յարգանքաւ, ըստ սրկանի յաճանքի (Եսայի. 15. 16): Եւ այնքին համարեցաւ զմեզ, իր թէ այսօր մեծ անկէ իցեմք, զի սկսեցին ունի տար զվախմունք, որպէս և ամեն առաջին ինքեւր զեւց Ի մեջ, այնպէս և միւր յառաջ միւր լուծեցաւ Ի կեանք՝ նորոգեցաւ յանդիմանութեան վիճակ Ի յիւր կեանք, որպէս ամեն ինքեւր նշնային: «Եւ այն հաւարդ այնպէս՝ որպէս թէ հասնալ իցեմ Ի յիւր միւր կեանք, և իր թէ ընդ երկայն ժամանակ կեցցեմ Ի կեանք»:

ՅՈՐԴՈՐԱԿ

Իրդ. Եղբայր՝ մի ժամանակաւ ինչոք յոյնից դէտա, զի ժամանակի և անգին. մի յո նայեալութիւն ծովին սրտ և ընդ անորք իր փոխանակելու յոյն զայն, այլ միայն աստուածահաճոյ տարկանութեան անգին տարալ. վասն զի նախ կարեմ միւայն և ընդմիջ ինքն, թէ և իցեմք Ի վիշտ ընդ արդէս ուն ջիւն. «Աւարկութեան միայն կարեւր երկնայնայն ցանկ զմարդ և որ ընդարարկ ճիշտեցալն էն աւարկութեանը՝ են Ի վայել:

Երանելութեան նաւ Ի վիշտ ներդալմանց»:

Եւ չիք ինչ յարկարհի ըստայն քան զուրարկութիւն, զի նա քան զամենեւեքսը դերաւ զանց դասի գիւղ. ըստ այնմ. «Ինչ իցիմ առաքինի՝ վիհայն հաճարի քան զորքայն (Եսայի. 29. 4):

Եւ մեծութիւն միւր ոչ Ի բարեւ միայ և ի բարեւ թիւն և Ի հանձնարայ մտոց, այլ յառաջ նախն գործոց յարի, և անհա ծեր բազմակայ յարարեցալն դրաման և Ի նորակի մարդկան միւր գեղեցիկալ, մանաւ ինքն գտնին. ըստ այնմ. «Եւ մեծութեանն ուրախ ինքեւր տարիք նախն կըլլալ (Եսայի. 29. 4):

Եւ և այս արեւոյ վիճակ կեանք մերոյ լի և բազում ներդալմանը, և հարանիւ մարմին մեր վառնայ անկաւ. անորք և զի նա զարմանք և զի ըստ թիւնաւորին. «Եւ արմին և զորժառան հոգւոյն»:

Ուրեմն Ի տուղ կեանք ծնայ, ոչ հանդայն անանց անկ պայութեանը Ի կեր և յառաջ լիւնէ, և այնքին ճանքովն զգիւտաւ, և անանք անկ զնեւրին մարդն և ամարկէ նեղէ, զի

եալ ժողովոյն անդամները ընտրուելու վրայ են . պաշտօնեայնեքը յայտարարուելիս նման հրատարակելու են , որպիսի վերահսկումը եւա- գուտրին հրատարակում յայտարարուելիս նման հրատարակելու են , անգամ ընտրուելու կարու- ղուելիսն ունեցող անձանց պատուէր ու կը- նեն թէ՛ լաւ նկատեն , որպէս զի չըլլայ որ տէրութեանը հակառակորդ կողմէն անդամ ընտրուի . և ով որ հակառակորդ կողմէն ան- դամ ընտրուելու համար խորհուրդ տալու ը- լայ , իւր պաշտօնէն պիտի զրկուի :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ . Իրադարձութիւնները հարցներէն 66 աղքատ մարդիկ՝ այն կողմը Մատրոս գաւառը եղած Գալիգօթ քաղաքը դնալով ու կեղծաւոր ձեւանալով՝ դարդա- մառ կապաշտները կը հաւատացնեն , թէ իրենք հրապարակաւ երեւելիներ են , և այնուհետեւ կ'սկսին դողութիւն ու ատման տրոճիթիւն և մինչեւ անգամ մարդաս- պանութիւն ընելու Վաղարշին ուսակներ ի- մանալով կը բնտու զանոնք որ բռնէ ու պատ- ժէ , բայց անոնք քաղաքէն դուրս գալուով մը վրայ ի վաղուց մնացած կառուելը կը փախչեն . վրանին ուսակներն կողմէն մարդ կ'երթայ , չեն հնազանդիր :

Ուստի Անգղիոյ տէրութեան Հնդկա- տան ունեցած խուճերուն 43 երորդ խում- բին մէկ դաւիդը վրանին կը խրկուին , որուն երկու զօրավարը միայն Անգղիոյն ըլլալով՝ միւսները Հնդկաստանի կառավարներէն են , որոնք կը կարծեն , որ նոյն կառուելը ա- պատան եղող մարդիկները իրենց կրօնին երեւելիները ըլլալուն՝ անոնց վրայ հրապար- կելու պարտեն , անէնքի տակ կը մնան ու ետքը իրենց հրապարակաւ կառուելուց դնալով ի- րենք կ'սպաննուին . տնոր համար տաանց հը- րապարակաւ կը փախչին , այն տեղը միայն երկու Անգղիոյն և ինը հոգի ուլ փխչի կը մնայ . այն տեղերը կառուելը փախ- չող մարդիկները դուրս ելլալով՝ անոնց ամէնն ուլ կ'ապանեն , և իրենցմէ ալ չորս հոգի կը կորսուցնեն :

Այս րո՛րը Գալիգօթ քաղաքը հասածին պէս՝ Տաճկի խուճերէն գունդ մը դորը

վրանին կը խրկուին , որոնք պատերազմելով յիշեալ 66 հոգին կառուելէն դուրս կը հանեն ու ամէնն ալ կ'ապանեն :

— Հնդկաստանի Փէնձապ գաւառին մէջ եղած Մուլման քաղաքը և յիշեալ տեղ- ունեքը շէրիֆին 11 ին վրայ ժամ շարունակ յորդ անձին տեղադրվ՝ քաղաքին բերդին տակը եղած խրամը լեռանէն ետեւ առաջին բերդը փլուցներ և այնուհետեւ ջուրը անկէ- նելու անցնելով՝ երկարը և երբեք լեռանէն ուլ հիմնադրուող բերդէ երկու ժամուն մէջ , անանկ որ բերդերէն նշան մը անգամ չը մը- նալով՝ դուրսէն քաղաքին մէջը կը տնտուի եղեր . բերդապահ վրաններէն ու պահա- պաններէն ունոնք հոգի . հազ կըցեր են ու- զատիլ , և ունոնք ալ խրկուելու են :

— Գանտուս գաւառը որ Անգղիոյ տէրու- լեան իշխանութեանը տակն է , այն տեղը զանազակ բերելիներէն ունոնք Ամերիկայի մի- աջեալ նահանգաց ժողովուրդը դրգուելով՝ Գանտուսի մէջ խորհուրդներ կ'ընեն և միտք ունին նոյն երկիրը՝ Անգղիոյ տէրութեան ձեռքէն յաճոտելու :

— Սագոնիայի վեհապետ թագաւորը ընդ հոնուր ներդրութեան մը շնորհէր և անոնց ամէնուն ալ , որոնք սակէ յառաջ Սագոնիայի մէջ պատահած խռովութեանը ձեռնամուխ եղած են :

— Խաղաղի փոխտեսիներէն 400 ի չափ մարդիկ նաւ մը մտնալով՝ Նարոնի նաւա- հանգիստներուն մէկը երթալ , և հոն քաղա- քի մը մէջ բնակելով՝ առաջիկայէն իրաւու- թիւն հանել ու դեր են . որն որ՝ որով կերպիւ- և իցէ՝ Նարոնի կառավարութեան տակնը հասնելով՝ խիցէ նաւահանգիստի գործակա- ներուն պատուէր խրկելու , թէ եր նաւը ա- նանկ իրաւաւորներ բերելու ըլլայ , անոր նաւորդը անգամ դուրս չը հանուի , և թէ դուրս ելլող զանուի , իսկոյն բռնուելով՝ Նա- ռոնի խրկուի :

— Պատի կառավարութեան երկիրը տակ- յառաջ պատահած խռովութեան առաջքը աւերելին Ռոմաիոյի զինուորները՝ ապրո- տամբներուն հետ բիշ մը պատերազմելէն

ետեւ . բայց նոյն զինուորները տակուին եւ կանչուած չեն , հոն կը կենան . և Պատի բոլոր զինուորներն ալ Ռոմաիոյի զօրաց գաւառները տնցեր են այս օրերու :

— Հայկ.Թա կղզիին դահլեւիցը մօտ օրերս 10—50 ի չափ քահանայ ընտրել է , որ կրօ- նական բաներու պիտի խառնուին , և ասոնց որպանին վրայը Պատի Թաղապետութեան խնդրելու համար յառաջապէս մէկը խրկելու է Եւրոպա . որ նախ Փարիզ պիտի երթայ ու հոն 50 ի չափ երկրաշարժութիւն և ուրուա- դրութիւն գիտող փորակա պիտի պատրաս- տի , և ապա Ուշիկ.Թա գնալով Պատի հետ տեսնուելէն ետեւ , խնդրած Թաղապետութիւնը տաւ ին պէս՝ յիշեալ փորակներուն հետ ի միասին պիտի վերադառնայ :

— Էթիովի ու Հորդանի գաւառներուն համար Գերմանացոյց ու Տանիմուգայի տէ- րութեան մէջ տեղը մեծ դժուարութիւն մը ծագելով , Ռոմաիոյ տէրութիւնը ու Գեր- մանիոյ կառավարութիւններէն մէկ քանին միարաներ , և Տանիմուգայի դէմ պատե- րազմներ ընելէն ետեւ՝ հաշտութիւն ընելու էին . բայց այս օրերս Ռոմաիոյ տէրութեան Պերլին մայրաքաղաքը նախ Տանիմուգայի դեմակոնը՝ Ռոմաիոյ պաշտօնեայնեքուն գիր մը խրկելէն ետեւ՝ մէկէն ի մէկ իւր տէրու- լեան երկիրը պարձեր է , ուսկից կ'երեւի որ յիշեալ երկու տէրութեան մէջ տեղը նորէն դժուարութիւն մը ծագած է , բայց պատճառը ինչ ըլլալը տակաւին համարուած չէ :

— Գալիգօթի գաւառը տակ հանելու աշխատողները օր ըստ օրէ կը հարստանան . Մեքսիկայի Վեքսիկայի ինկլիթէն ա եկող Անգղիոյ տէրութեան մէկ նաւուն հետք ին- կլիթէն ա խրկել են երկու միմեկ 300 ըն- իտի չափ տակի միջի և 500 հազար ընկալի չափ ալ տակի կտրուներ : Վանապէս տակէ յառաջ ալ թէ՛ ինկլիթէն ալ և թէ՛ Եւրո- պայի ու բիշ տէրութեան խրկուած տակին գու- մարը 10 ընկալին տակէն : Այս րո՛րերուն վրայ այն Եւրոպայիները՝ որոնք բանին մէջ չափազանցութիւն կայ կրտէն և չէին հաւա- տար , հիմա հաւատարմով իրենք ալ ստուգու- լեանը կը վկայեն :

զայն աւանդ աստուածային՝ որով կտրուի միու- ցուել , որով մորթիմը զօրաւորի և արատաւոր- լի է , և թէ՛ ոչ՝ դորտիս փորձելու :

Չի յետ ջառագիւն կենաց ի հանգիստեա- ւին՝ հողով ունեւր փոխել զանձան փառս ա- տուծայ , յորդոյս թեան երկնից և նախա բերկիկ յանապատում ա բախուելիւն ընդ աննայն երթա- նիկ սրբոց . ըստ այնմ՝ « Իրոց դարիս դործն ուլ լցէ՛ ի յարութիւն կենաց , և արց գլաւ տրա- եալ ի յորութիւն գաւառաւորաց » (Յովնանու . Ե . 20) :

Արդ ի հայրիւն և ի լուսնու արեւոյն շրջա- նակն ամե այս նորագլուստ , և մեք ընդ էր անշարժ մնալուք ի հնազանդ մարութեան , և թէ հանգիստ մեր փեռն կեցի՛մ զնայն օրէնու մը տրադապէս . և թէ աղանգաւոր ի ջուր փախուել մորթուական , զի ըստացուք զայն . և թէ յիմա ամ մեր բախնա- ցի՛մ ի յիմեւ ճեպիմը , ուլ էր աղագու պէս պէս մարութեանը զհնազանդ և դաւադանու հողիս մեր՝ ոչ նորագլուստք . տաճարն տրոյնան՝ դըր հա- նապաղ սկսիմ թշնամիս վրա զանէ մեզ , և մեք էր ոչ փախուել ի յիմեւ զայն՝ կործանուելու ա-

ռաքնութիւն մեր :

Այլ և կեանք մեր նմանի թուից , որ սրին- թուց փախուց , և մեք զիմի կալուք դրին . բու- ղուած աւառք տնցին զմեք , և ոչ դարձան յետ փախուց . աւառք զմեաւ ամցուք միմեկում զմեաւ . և ի թիւ ուղիցուք և անհապաղ զմեք նոյն հայեա- յուք իմանալ մտք թէ՛ որդէս կոցուք , յառա- յիմութեանն տաւալուք , թէ ի մտք թեան . ըստ այնմ՝ « Եւ զանկալ ամեց հաշիւն ի կենաց տալի ոչ ի թիւ արկանեմք , ամեա զորոնեալն թու եմք , լուսն սլաղիկ որդիս կեցիմք , ոչ հաւա- լիմք բնու նոցա » (Եւսեկ . Գ . 41) :

Ի յիմեւ երարք բացցուք իրաւացիալ դաշտ մասց մեքուք , և հայեցուք յիմանալն աստուած , և ուղարկան գործով յարեցուք ի նաւ :

Չի երեւցէ ժամանակ , յորում ամենեւեան նորագլուստք ի մերս փախչի , և յայնժամ աւա- ղելով ուղաւորք զանձնու մեր , թէ հիմ ոչ կու- ցուք յորձանքիս ի արեւութեան , ալ ի դուրս խոր- հանցուք անդ և մէջն ուղաւորուք , որպէս տե- ստերն Թովմա գեմարցի « Երեւցէ ժամանակ , զի որ մի կամ ժամ մի ուղարկութեան , և աւարի-

նութեան , ինդրեցես , և ոչ զլուսն թէ՛ զողորմոյս : Վասն որոյ՝ միշտ արթուն լիցուք աստիճան- թեան , յորում տնջարհիս , զի յետ աստուայ երանե- լոյ՝ փորձել զաբիւնի ժողովեցուք ամենեւեան ի դատաստան ուսանց ապախանութեան , և դատա- ցուք ըստ իւրաքանչիւր գործոց մերոց՝ տառջի երկ- նաւոր և անաղա զառաւորին յիսուսի , և ամենայն օրեց նորա . և նորագլուստք յայնժամ՝ յայլ լիմե տահման կամ ի ասկողն վայն և կամ յիսուսական օրհնութեան . ըստ այնմ՝ « Յանկարծակի յովան թախմիւն ի փոյ յիսուս . բանցի փոյ հարկանի , և մեռեալ յարիւն առանց տրադանութեան , և մեր նորագլուստք » (Լուկ . 12 . 52) :

Իւր և արժանի արասիկ զմեզ անդ յիսուս բարեգութն աստուած՝ երանական ձայնին օրէ օրհնեալ յա խառնու :

ՈՌԵՆԻ ԳՊԻՐ
ՏԵՂԵՍԵԱՆ ՊՕԼՍԵԻ

Ի ՎՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԵՐԱՆԻ ՊՕԼՍՈՒ ԵՐԱՊԵՅՆ ԱՊՈԴԶԵԻՏԻՈՅ